

Opvoeding

Het Vierluik

Een belangrijke taak van de sociaal werker is om goed te analyseren wat er in het huishouden¹ aan de hand is. Venster 2 van het Viervenstermodel² bevat onder meer de zorgen en de krachten. Voor het in kaart brengen van deze aspecten heeft VanMontfoort het Vierluik ontwikkeld.

Het Vierluik helpt de leden van het huishouden, het netwerk en de sociaal werker om op een eenvoudige wijze een ordening in de thuissituatie aan te brengen. Het Vierluik biedt structuur, waardoor de leden van huishouden, het netwerk en de sociaal werker zicht krijgen op de thuissituatie en zij gezamenlijk doeltreffender kunnen handelen.

Het Vierluik

Met het Vierluik (zie onderstaand figuur 1) inventariseert de sociaal werker met de leden van het huishouden en het netwerk wat er aan hand is of wat beter moet, waar rekening mee moet worden gehouden, waar kansen liggen, wat bewezen goed werkt en vastgehouden moet worden. Het Vierluik fungeert als een momentopname dat tijdens evaluaties opnieuw wordt doorlopen. Een uitgebreide toelichting volgt onder figuur 1.

Figuur 0. Het Viervenstermodel

Figuur 1. Het Vierluik

¹ Een huishouden betreft een alleenstaande of meerdere personen met of zonder kinderen.

² [Lees de toelichting op de vensters van het Viervenstermodel in het hulpmiddel Viervenstermodel.](#)

Zorgpunten

Het Vierluik start rechtsboven bij de 'zorgpunten' omdat deze punten actie vereisen.

Zorgpunten hebben betrekking op het schadelijke gedrag of de ongunstige omstandigheden van de jeugdige, ouder(s) en/of anderen, die een negatieve invloed hebben op de veiligheid in het huishouden. Deze hebben plaatsgevonden in het recente verleden en heden en zijn aantoonbaar of verifieerbaar en worden opgemerkt door mensen.

Om zorgpunten goed te formuleren maakt de sociaal werker gebruik van deze drieslag: *wie maken zich zorgen (1) over welk gedrag of omstandigheden van de jeugdige, ouder(s) of anderen (2) met welk effect op de veiligheid in het huishouden (3)?*

Start met de zorgpunten
omdat deze actie vereisen

Een voorbeeld

Oma, ouders, school en de jeugdprofessional maken zich zorgen over de schulden en huurachterstand die de ouders van Leila hebben, waardoor Leila te kleine kleding draagt, geen dagelijkse lunch meekrijgt naar school en een huisuitzetting dreigt.

Leila maakt zich zorgen over de mogelijkheid dat zij en haar ouders uit huis worden gezet en dat ze van school moet, waardoor ze moeilijk kan slapen. Oma en ouders delen die zorg.

Belemmerende omstandigheden

De belemmerende omstandigheden zijn factoren die een verhoogd risico met zich kunnen meebrengen in het huishouden. Hieronder vallen enerzijds de niet-dynamische risicofactoren, zoals een overlijden van een gezinslid, een handicap, een chronische aandoening, een detentieverleden etc. Anderzijds vallen hieronder ook de dynamische risicofactoren, die wel beïnvloedbaar zijn, zoals het hebben van schulden in het onderstaande voorbeeld:

Een voorbeeld

De ouders van Leila zijn nog niet schuldenvrij, zij hebben een aflossingsregeling met een looptijd van 3 jaar. Dat betekent dat het gezin gedurende die periode minder te besteden heeft dan het zou willen, maar het gezin kan wél blijven wonen waar het woont. Er dreigt nu geen huisuitzetting meer.

Belemmerende omstandigheden kunnen hebben geleid tot zorgpunten, maar dat hoeft niet altijd het geval te zijn. Veel huishoudens ervaren belemmerende omstandigheden die dankzij voldoende mogelijkheden, steun en/of competenties geen zorgpunten worden. In die huishoudens zijn er dus voldoende compenserende factoren oftewel bescherm punten. In het voorbeeld hierboven is de dreiging van uithuiszetting afgewend door het treffen van een aflossingsregeling, waardoor het geen zorgpunt meer is. Het hebben van schulden blijft gedurende de aflossingsregeling wel een belemmerende omstandigheid, omdat de leden van het huishouden minder te besteden hebben.

Belemmeringen horen bij het leven,
zorg dat ze geen zorgpunten (meer) worden

Een cruciale rol is weggelegd voor de leden van het huishouden en het netwerk om ervoor te zorgen dat belemmerende omstandigheden geen of niet opnieuw zorgpunten worden. Om die reden is het essentieel dat bescherm punten geborgd worden en de leden van het huishouden en netwerk altijd over een plan B beschikken in geval van terugval of onvoorziene omstandigheden. Hierover worden afspraken gemaakt in het plan van aanpak. De volgende voorbeeldvragen helpen daarbij:

- Met welke punten moeten we altijd/voorlopig rekening houden?
- Welke acties ondernemen de leden van het huishouden en het netwerk als er terugval dreigt?
Wat spreken we daarover af?

Helpende omstandigheden

Helpende omstandigheden zijn mogelijkheden of kansen die kunnen worden benut om bestaande zorgpunten aan te pakken. Een goed voornemen van een ouder/volwassenne, eerdere successen, een aanmelding voor zorg, uitzicht op een gunstige situatie zijn allemaal voorbeelden van een helpende omstandigheid die de potentie hebben om een bescherm punt te worden. Kansen moeten worden benut en leiden tot afspraken in het plan van aanpak.

Een voorbeeld

De oma van Leila (van vaderszijde) woont in dezelfde stad als het gezin. Zij is mobiel en goed bereikbaar voor het gezin.

Een nicht van de moeder van Leila en een vriendin van de juf hebben dochters in de leeftijd van Leila; mogelijk kan er kleding doorgegeven worden aan Leila.

De ouders van Leila zeggen geschrokken te zijn van de gevolgen van hun financiële keuzes en gemotiveerd te zijn om hun schulden af te lossen en hun uitgavepatroon daarop aan te passen.

Kansen worden altijd benut

Ook in eerdere acties/omstandigheden die in het verleden succesvol waren, liggen kansen verscholen. Hierbij helpen de volgende onderzoeksvragen:

- Wat heeft in het verleden m.b.t. een soortgelijke situatie voor jullie als gezin goed gewerkt?
- Wat was daarin anders?
- Wie deed daar wat in, wat was het effect?
- Zou dat een kans zijn om opnieuw te onderzoeken/ de moeite waard zijn opnieuw te bekijken/bespreken?
- Wat spreken we af?

Bescherm punten

Bescherm punten zijn punten die in het recente verleden en heden bewezen effectief en veilig zijn gebleken, waardoor de zorgpunten niet verergeren of afgenomen zijn. Bescherm punten zijn aantoonbaar, waarneembaar of verifieerbaar en worden door mensen opgemerkt. Om bescherm punten goed te formuleren maakt de sociaal werker gebruik van deze drieslag: *wie zijn tevreden (1) over welk gedrag of omstandigheid van de jeugdige, ouder(s) of anderen (2) en met welk positief effect op de veiligheid van het huishouden? (3)*

Een voorbeeld

School en ouders van Leila zijn gerust over het feit dat de oma van Leila elke schooldag voor het ontbijt zorgt, waardoor Leila fitter op school komt. Oma zegt dit graag te blijven doen zolang als dit nodig is.

Ouders, Leila en juf zijn heel blij met de inzet van tante en vriendin moeder waardoor Leila nu wel kleding en schoenen in haar maat draagt.

Doordat het de ouders van Leila gelukt is een aflossingsregeling te treffen, kunnen ze nu hun schulden aflossen. De schuldhulpverlener heeft dit in een telefoongesprek met het sociaal team bevestigd. De woningbouw heeft ouders en het sociaal team schriftelijk bevestigd (d.d. ...) dat de huurachterstand betaald wordt via schuldsanering. Hierdoor is de dreigende huisuitzetting van de baan. Ouders en Leila zijn opgelucht; Leila zegt weer beter te slapen.

Zorgen over de thuissituatie kunnen de leden van het huishouden en het netwerk vaak belemmeren om de uitzonderingen daarop te zien. Door hierover vragen te stellen, krijgen zowel de sociaal werker als het gezin en netwerk inzicht in wie daadwerkelijk bescherming biedt en op welke manier. Het is nuttig om eerst te vragen wat er in het ergste geval kan gebeuren als er geen actie wordt ondernomen, gevolgd door het stellen van een van de volgende (uitzonderings- en coping) vragen aan de leden van het huishouden en/of netwerk:

- Wat doet je nog steeds met succes waardoor de zorgen niet zijn toegenomen of waardoor je voorkomt dat de situatie verergert? Hoe lukt je dat?
- Wat of wie zorgen ervoor dat de situatie niet verergert? Wat doe je daarin, wat doen anderen met welk effect? Wat merkt het kind daarvan?
- Wat ziet je het gezin doen, waardoor de zorgen niet zijn toegenomen of waardoor wordt voorkomen dat de zorgen verergeren?

Afspraken uit het plan van aanpak zijn gericht op verbetering van de thuissituatie of afname van de zorgpunten. Vraag in een evaluatie aan de leden van het huishouden en het netwerk wat in de afgelopen tijd of sinds de vorige bijeenkomst van de afspraken is gelukt en wat het effect van dit succes is op alle leden van het huishouden:

- Wat van de afspraken is gelukt, wat doet dit succes met jou/jullie? Wat merkt je kind/je partner daarvan? Wat zien anderen?

**Bescherm punten maken
het verschil, borg deze!**

Vertaal het antwoord volgens de drieslagmethode: *wie zien (1) welk (nieuw) gunstig of positief gedrag of omstandigheden van de jeugdige, ouders of anderen (2) met welk positief effect op de veiligheid van het huishouden (3)?*

Met bescherm punten wordt het verschil gemaakt. Van belang is wel dat deze punten worden geborgd in het plan van aanpak. De volgende voorbeeldvragen kan de sociaal werker stellen:

- Wat en wie hebben jullie nodig om deze successen of verbetering voort te zetten?
Wat spreken we hierover af?
- In welke situatie is een plan B nodig en welke afspraken maken we hierover?
- Bieden deze bescherm punten voldoende compensatie voor de belemmerende factoren?

Lees op de volgende pagina verder voor de samenvatting.

Samenvattend

Het Vierluik is een hulpmiddel voor het analyseren en verbeteren van thuissituatie. Door de vier vakken - Zorgpunten, Belemmerende omstandigheden, Helpende omstandigheden en Bescherm- punten - te doorlopen, kunnen sociaal werkers samen met de leden van het huishouden en hun netwerk problemen identificeren en effectieve oplossingen vinden.

Zorgpunten vereisen actie, terwijl belemmerende omstandigheden en helpende omstandigheden respectievelijk risicofactoren en kansen aanwijzen. Bescherm- punten vertegenwoordigen bewezen effectieve maatregelen die de situatie stabiliseren of verbeteren.

Door deze aanpak nauwgezet toe te passen, kunnen sociaal werkers effectieve ondersteuning bieden aan huishoudens, waarbij bescherm- punten essentieel zijn voor het bevorderen van welzijn en het aanpakken van problemen.

Meer informatie over de viervensters is te vinden op [De viervensters® - VanMontfoort](#). Een kaart met het model is aan te schaffen via VanMontfoort en/of VM Training.

VM Training biedt trainingen en opleidingen in het gebruik van de viervensters bij besluitvorming over veiligheid (Samenwerken aan Veiligheid), rapporteren en het gebruik van het model in het bespreken van en reflecteren op casuïstiek (Reflectieve Praktijk). Zie voor meer informatie:

[VM Training](#).

Wil je meer van deze handige tools bekijken? Ga dan naar onze website: vmtraining.nl/tools

©VanMontfoort

Bij overname is bronvermelding verplicht.

Versie mei 2024